

Місце і роль українського вояцтва в державотворчій діяльності Центральної Ради (березень-червень 1917 р.)

Ромащенко В.В.

Україна, м. Кременчук, Кременчуцький державний політехнічний університет.

В этой статье речь идет о том, какую роль сыграли солдаты украинцы в украинском национальном движении. И какой вклад внесли в борьбу Центральной Рады за государственное строительство в 1917 году.

Перемога Лютневої революції у Петрограді в ході якої відбулося падіння царизму, давала підстави сподіватись на досягнення вікових прагнень українського народу для розбудови власної державності.

"Український національний рух у напрямі до самоуправління на території в більшості заселеній українцями" – за свідченням Р. Рахманного – "найсильніше проявився серед солдатів українського роду в збройних силах Росії" [1,43].

Із спогадів М. Галагана, який на той час перебував в одній із військових частин російської армії на фронті довідуємось: "Українська стихія, як той дух Божий, пересякала наскрізь організм нашого полку; але це було дійсно щось настільки стихійне і елементарно-природне, що його майже ніхто вже не помічав" [2,201].

Враховуючи те, що розвиток українського національно-визвольного руху проходив в умовах I-Світової війни, варто погодитись із думкою М. Грушевського, який зазначає: "в тім, що організаційна українська хвиля найчастіше пішла у військових колах, не було нічого несподіваного – у війську взагалі зібрався самий цвіт, сама сила громадянства" [3,16]. Мається на увазі народне вчительство, лікарі, агрономи та так званий земський третій елемент [4,161].

Національне пробудження серед солдат-українців ознаменувалось зародженням українського військового руху, який на переконання В. Голубко "із самого початку свого виникнення став не тільки органічною складовою частиною загальнонаціонального руху, а й його генератором" [5,31].

Не дивлячись на те, що український рух серед вояків російської армії виник стихійно "і на перших порах він не увійшов до новостворених національних структур, а був полишений сам на себе" [6,39], все ж таки "набув невдовзі широкого розмаху і відзначався революційністю і твердістю у відстоюванні національних інтересів України

під проводом перших українських військових організацій" [7,9]. Поява яких тісно пов'язана з діяльністю самостійників, що домогалися негайного проголошення незалежності України та утворення власних Збройних Сил як гаранта її існування.

Лідер самостійників М. Міхновський в період з 6 по 16 березня проводить активну усвідомлюючу працю серед військових [8,65], а також із своїми однодумцями "провів величезну ініціативну роботу для створення Українського Військового Організаційного Комітету й Українського Військового Клубу ім. гетьм. Павла Полуботка" [9,11]. Які мали "нав'язати контакти з новоствореними українськими військовими організаціями на місцях для створення вертикальної структури, яка стала б своєрідним каркасом майбутньої Української Армії" [10,41].

Український Військовий Організаційний Комітет "мав організувати українські військові частини, залишаючи ідеологічну частину організації національного руху серед війська Клубові" [11,84].

Відстоюючи кардинально відмінний погляд на державне будівництво України, від політичної платформи Центральної Ради, виробленої в ході роботи Українського національного конгресу 6-8 квітня 1917 року, в основу якого увійшло домагання національно-територіальної автономії України в складі Федеративної Росії. Самостійники не будучи достатньо організованими і не маючи широкої соціальної бази, були змушені йти на компроміс. Вже в статуті Українського Військового Клубу ім. П. Полуботка зазначалось: "Т-во має на меті згуртування й стоваришування в одній сім'ї усіх вояків, лікарів і військових урядовців української народності під прапором Федеральної Росії – Автономної України" [12,155].

На початковому етапі становлення Центральної Ради та подальшого розвитку українського військового руху їх діяльність проходила паралельним напрямком. Проте, український військовий рух "сприяв колосальному піднесенню політичного авторитету Ради в колах революційної демократії" [13,112], та "послужив на найближчі місяці найсильнішою розчиною для українського руху" [14,16].

Велике значення для державного будівництва в період Центральної Ради мали Всеукраїнські військові з'їзди, що "вперше дали поняття про справжні розміри українського руху" [15,17] і "давали моральний підтрим Центральній Раді, і то чи не найбільший від усяких інших з'їздів, у її політичних домаганнях" [16,94].

Зокрема, I - Всеукраїнський військовий з'їзд, який відбувся 5-8 травня 1917 року, "відіграв роль своєрідного політичного каталізатора, показав провідникам Української Центральної Ради, що вони користуються величезним кредитом довір'я українського народу" [17,138].

Лідери Центральної Ради в реалізації своєї політичної програми "прагнули досягти стратегічної мети легітимним шляхом, застосовуючи тактику поступового переконання Тимчасового уряду в справедливості і абсолютній нешкідливості вимог українства" [18,91], то волею делегатів I - Всеукраїнського військового з'їзду і прийнятих на ньому постанов змушені були перейти до більш рішучих дій.

З приводу цього М. Грушевський зазначає: "тільки коли перший військовий з'їзд поновив ще з більшою силою домагання київського віча, щоб Українська Центральна Рада добивалася від російського і центрального уряду принципового визнання автономії України" [19,18], Рада вирішила приступити до безпосередніх переговорів з Тимчасовим урядом, виславши до Петрограду "делегацію у складі 10 чоловік на чолі з В. Винниченком" [20,17].

Переговори між представниками Центральної Ради з Тимчасовим урядом стосовно надання Україні автономії не мали позитивного результату, але ще більше радикалізували настрої серед вояків-українців.

З огляду на це, та щоб "зробити підсумок українському стихійному рухові серед війська, а також дати піддержку Центральній Раді, Генеральний Військовий Комітет скликав II-й Український Військовий з'їзд " [21,254].

Під впливом заборони з'їзду військовим міністром О. Керенським; делегати запевняли Центральну Раду "про готовність мільйонів українського вояцтва прийти на допомогу зі зброєю в руках, запевняли, що життя віддадуть для Батьківщини" [22,110]. Внаслідок роботи II - Всеукраїнського військового з'їзду та на основі його постанов відбулося проголошення 10 червня I – Універсалу Центральної Ради, який ознаменував собою закладення підвалин української державності. В ньому зазначалось "однині самі будемо творити наше життя" [23, 104].

Таким чином, український військовий рух піднімаючи авторитет Центральної Ради, збільшував її шанси в боротьбі з Тимчасовим урядом за державне будівництво України.

1. Рахманний Р. Досвід і пересторога з української революції 1917 року. // Альманах "Гомін України" на 1987 р.–С.42-54.

2. Галаган М. З моїх споминів (1880-ті-1920 р.)–К.: Темпора, 2005.–656с.

3. Грушевський М. Новий період історії України за роки від 1914 до 1919.–К.: Либідь, 1992.–42с.

4. Кедровський В. 1917 рік. – Вінніпег, - 1967.–526с.

5. Голубко В. *Армія Української Народної Республіки 1917–1918. Утворення та боротьба за державу.* – Львів: Кальварія, 1997.–288с.
6. Там же.
7. Щусь О. *Всеукраїнські військові з'їзди.* –К.: 1992.–86с.
8. Мірчук П. *Трагічна перемога.* – Торонто, - 1954.–63с.
9. Шанковський Л. *Українська армія в боротьбі за державність.* – Мюнхен, 1958.–317с.
10. Голубко В. – Вказ. праця.
11. *Історія українського війська. Т.2.*–К.: Варта, 1995.–463с.
12. Винар Л. *Вісті з Української Центральної Ради в Києві.* // *Український історик.*–1978. – 1-3.–с.140-159.
13. Литвин В. *Україна: доба війн і революцій (1914–1920 рр.)* – К.: Альтернативи, 2003.–488с.
14. Грушевський М. Вказ. праця.
15. Там же.
16. *Історія українського війська. Вказ. праця.*
17. Верстюк В. *Українська Центральна Рада.* – К.: 1997.–344с.
18. Кульчицький С., Солдатенко В. *Володимир Винниченко.* – К.: Альтернативи, 2005.–376с.
19. Гриневич В., Гриневич Л., Якимович Б. та ін. *Історія українського війська (1917–1995)* – Львів: Світ, 1996.–840с.
20. Грушевський М. Вказ. праця.
21. Дорошенко Д. *Історія України 1917–1923 рр. Т.1.*–К.: Темпора, 2002.–320с.
22. Ніщепенко К. *Спогади про початок Визвольних Змагань* // *Альманах УНС на юв. рік* 1968.–с.105-120.
23. *Українська Центральна Рада: документи і матеріали.*–Т.1.–К., 1996.–589с.